

Голас Радзімы

№ 47 (1877)
22 лістапада 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

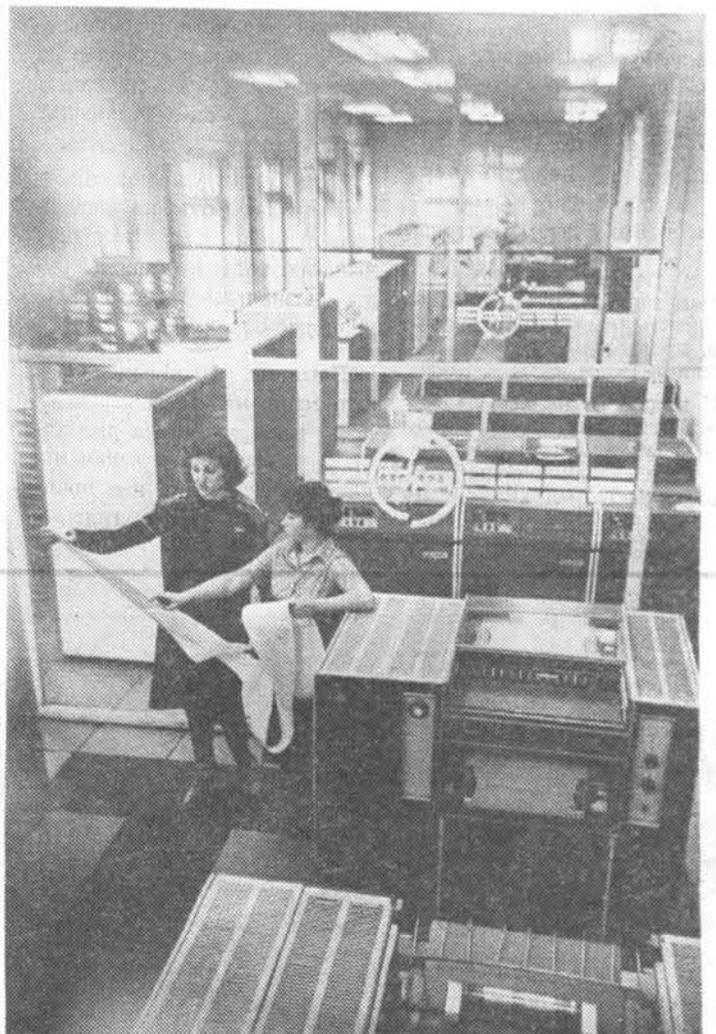

Лён — традыцыйная беларуская сельскагаспадарчая культура. Яго вырошчваюць у нас з даўніх часоў. Не-здарма блакітныя кветкі льну ўплецены ў герб БССР. Аршанскі льнокамбінат, дзе зроблены гэтыя здымкі, — адно з буйнейшых прадпрыемстваў гапіны. З пачатку сёлета года ён працуе на ўмовах буйнамаштабнага эканамічнага эксперыменту, які праводзіцца ў Савецкай краіне. За гэты час тут значна выраслі аб'ёмы вытворчасці, прадукцыйнасць працы рабочых.

НА ЗДЫМКАХ: мастакі камбіната М. ЗЯРНОУ, Г. ІЛЮХІНА і В. ВОЙНА распрацоўваюць новыя мадэлі; ідзю пасяджэнне мастацкага савета; генеральны дырэктар камбіната Васілій МЕЛЬНІКАУ; у інфармацыйна-выпальным цэнтры прадпрыемства.

[Матэрыял пра Аршанскі льнокамбінат «Эксперымент: заданне на будучыню», змешчаны на 2—3 стар.].

Фота В. ДРАЧОВА.

Адказы К. У. ЧАРНЕНКІ

на пытанні карэспандэнта амерыканскай
тэлевізійнай кампаніі Эн-бі-сі М. Кэлба

Пытанне. Што, на Вашу думку, павінна быць першачарговым у парадку дня савецка-амерыканскіх адносін, асабліва з улікам перавыбрання прэзідэнта Рэйгана?

Адказ. Задача заключаецца не ў тым, каб усталяваць нейкую фармальную шкалу прыярытэтаў, расставіць у парадку чарговасці пытанні ў залежнасці ад тых ці іншых падзей. Вядома, праблем у свеце многа, але само жыццё, развіццё міжнароднай абстаноўкі ў апошнія гады паставілі ў аснову асноўныя пытанні, якія, калі іх не вырашыць сумеснымі намаганнямі, могуць абярнуцца вялікай бядой і для Злучаных Штатаў, і для Савецкага Саюза, як і ўсяго чалавецтва.

Размова ідзе аб праблеме, якая, можна сказаць, заслабляе ўсе іншыя, — як адвесці пагрозу ядзернай вайны, знайсці спосаб спыніць гонку ўзбраенняў, стварыць такую сітуацыю ў свеце, калі народы не зведвалі б страху за заўтрашні дзень. У гэтай справе дазволіць прамаўджванне недапушчальна.

У некаторых заходніх сталіцах быццё небяспечны стэрэатып, нібыта, награвашчваючы горы зброі, можна забяспечыць сабе бяспеку. Гэта было неразумна ў мінулым, а ў ядзерны век наогул негрунтоўна, абсурдна.

Усе мы жывём на адной планеце або, як кажуць, у адным агульным доме. Трэба зрабіць так, каб у гэтым нашым доме было як мага менш выбухованебяспечнага матэрыялу.

Аб гэтым, аб абмежаванні і скарачэнні ўзбраенняў, перш за ўсё ядзерных, аб прадукцыйнасці распаўсюджвання гонкі ўзбраенняў на вобласці ёю яшчэ не захопленыя, СССР і ЗША павінны дагаварыцца ў першую чаргу.

Са свайго боку мы гатовы весці — і весці энергічна — справу іменна да гэтага. Больш таго, намі прапанаваны практычныя — падкрэслваю, практычныя шляхі дасягнення гэтай мэты.

У нядаўнім інтэрв'ю газеце «Вашынгтон пост» мною ўжо ўпаміналіся некаторыя з іх. Гэта — заключэнне пагаднення аб прадукцыйнасці мілітарызаванай космасу, зама-

роўванне ядзерных узбраенняў у колькасных і якасных адносінах, завяршэнне работ над пагадненнем аб поўнай і ўсеагульнай забароне выпрабаванняў ядзернай зброі.

Спіс магчымых крокаў з мэтай умацавання стабільнасці і бяспекі можна, вядома, прадоўжыць. Я назваў актуальныя і, на наш погляд, аб'ектыўна найбольш лёгка вырашальныя пытанні.

Калі заявы, якія робяцца ў апошні час у Вашынгтоне, аб імкненні вырашаць пытанні абмежавання ўзбраенняў не застаюцца проста словамі, то мы маглі б, нарэшце, пацаць рухацца да больш нармальнага адносін паміж нашымі дзвюма краінамі, да больш бяспечнага міру. Карацей кажучы, справа за тым, каб ЗША далучыліся да нас у пошуку практычных вырашэнняў канкрэтных праблем.

Пытанне. Ці згадзіліся б Вы сустрэцца з прэзідэнтам Рэйганам на працягу шасці месяцаў пасля пачатку другога тэрміну яго паўнамоцтваў 20 студзеня 1985 г. для абмеркавання савецка-амерыканскіх адносін?

Адказ. Мне ўжо даводзілася выказаць зусім пэўна думку аб тым, што асабістымі кантактамі паміж кіраўнікамі дзяржаў маюць важнае значэнне.

Уласна і вопыт савецка-амерыканскіх адносін пацвярджае гэта. Сустрэча на вышэйшым узроўні здольна даць магутны імпульс канструктыўнаму развіццю ўзаемаадносін, калі ў выніку такой сустрэчы дасягаюцца буйныя, ясна акрэсленыя мэты.

Ці можна сказаць, што ўжо склаліся ўмовы, неабходныя для таго, каб савецка-амерыканская сустрэча на вышэйшым узроўні прынесла вынікі, якіх ад яе чакаюць? Шчыра кажучы, не думаю.

Калі будзе ўпэўненасць у поспеху сустрэчы на вышэйшым узроўні, у яе станоўчых выніках, тады не цяжка будзе вызначыць і тэрміны яе правядзення.

Пытанне. Ці лічыце Вы, што ёсць магчымасць калі-небудзь вярнуцца да разрады ў савецка-амерыканскіх адносінах так, як яна практыкавалася ў 70-я гады, у

якасці накіроўваючай асновы для гэтых адносін? Або патрэбна новая аснова, і калі так, дык якой яна магла б быць?

Адказ. Скажу так. Іменна ў 70-я гады сумеснымі намаганнямі нашых дзвюх краін упершыню ўдалося дабіцца буйнога зруху ў напрамку вырашэння задачы, якая здавалася раней невыканальнай, — абмежавання і скарачэння ядзерных узбраенняў. Тады ж ЗША і СССР ядзерна ўзаемадзейнічалі ў вырашэнні некаторых міжнародных праблем. У сукупнасці ўсё гэта самым станоўчым чынам адбівалася на агульнай абстаноўцы ў свеце.

Нямала было зроблена і ў галіне ўласна савецка-амерыканскіх адносін да ўзаемнай выгады абодвух бакоў. У выніку значна павысілася ступень узаемага довер'я.

Што ж дазволіла ажыццявіць такія крокі, якія ў многім і зрабілі магчымай разрадку міжнароднай напружанасці, якая характарызаваўся 70-я гады? Галоўнае — гэта ўсведамленне таго, што гонка ўзбраенняў не ў стане забяспечыць нічыёй бяспекі, гатоўнасць на справе будаваць адносіны паміж сабой на аснове роўнасці з улікам законных інтарэсаў адзін аднаго і без уроні для інтарэсаў трэціх краін.

Мы перакананы, што іншай разумнай базы для адносін паміж СССР і ЗША не можа быць, калі арыентавацца не на канфрантацыю, а на мірнае суіснаванне. Калі абодва бакі будуць паслядоўна з гэтага зыходзіць, — а Савецкі Саюз так і робіць, — то гэта забяспечыць канструктыўнае развіццё савецка-амерыканскіх адносін. Гэтыя адносіны павінны стаць важным пазітыўным фактарам міжнароднай абстаноўкі. Я гавару аб гэтым, улічваючы асаблівую адказнасць нашых краін за захаванне міру.

Пры такім характары адносін паміж нашымі краінамі адкрываліся б, акрамя ўсяго, шырокія магчымасці для супрацоўніцтва СССР і ЗША ў вырашэнні глабальных праблем, якія хвалююць цяпер чалавецтва, такіх, скажам, як барацьба з голадам у радзе раёнаў свету і захаванне навакольнага асяроддзя.

ЗАЦІКАЎЛЕННЫ ЎСЕ—

АД РАБОЧАГА ДА ДЫРЭКТАРА

ЭКСПЕРЫМЕНТ: ЗАДАННЕ НА БУДУЧЫНЮ

Лёгка прамысловасць Беларусі — адна з пяці галін народнай гаспадаркі СССР, дзе з 1 студзеня 1984 года вядзецца буйнамаштабны эканамічны эксперымент. Яго мэта — практычна правесці новыя меры па расшырэнню эканамічнай самастойнасці прадпрыемстваў і заахвочванню іх ініцыятывы і прадпрыемальнасці ў гаспадарчай дзейнасці. Планавае цэнтралізаванае кіраўніцтва прадпрыемствамі з боку міністэрстваў і іншых кіруючых органаў захоўваецца. Але адміністрацыйныя рычагі кіравання, што выкарыстоўваліся раней, у значнай ступені заменены эканамічнымі. Гэта значыць, што створаны такія ўмовы, пры якіх усе работнікі прадпрыемства — ад рабочага да дырэктара — аказваюцца матэрыяльна зацікаўленымі ў павелічэнні выпуску прадукцыі і павышэнні яе якасці пры скарачэнні працоўных, матэрыяльных і фінансавых затрат.

Якія першыя вынікі эксперыменту? Сваю думку пра гэта журналісту Вячаславу ХАДАСОЎСКАМУ выказалі работнікі буйнейшага ў краіне сярэд адна тыпных прадпрыемстваў Аршанскага ляскамабіната.

Ужо сёння словы «да эксперыменту» на камбінаце вымаўляюць з такой інтанацыяй, быццам гавораць «да новай эры».

У аддзеле збыту супакойвалі забеспячэнца нейкай швейнай фабрыкі, які прыехаў у Оршу, каб асабіста падстрахаваць заказ для свайго прадпрыемства: «Дарэмна ехалі: «на ўсякі выпадак» магло быць да эксперыменту. Цяпер графік паставак не зрываецца».

Прыкметы «новай эры», па крайняй меры, знешнія, на камбінаце яны выявілі не адразу. Тыя ж, што і некалькі гадоў назад, невысокія карпусы на базе Дняпра. Тыя ж машыны ў цэхах. Тая ж прадукцыя — натуральныя лянныя тканіны самых розных відаў і вырбы з іх. Тыя ж аб'ёмы вытворчасці — у Оршы ткуць кожны дзевяты метр выпускаемых у краіне лянных тканін. Змянілася, перш за ўсё, як я пераканаўся пазней, нешта больш тонкае — атмосфера, у якой працуе цяпер шматтысячны калектыў.

НАВОШТА ТКАЧУ ЭКАНОМІКА!

Пасля дзесяці гадоў работы ля станка прадзільшчыцы Таццяне Пяткевіч, як і яе сяброўкам па цэху, прапанавалі... прайсці курс навучання па спецыяльнасці. Было гэта незадоўга да пачатку эксперыменту, пра які рабочыя на камбінаце ведалі тады толькі па чутках.

— На заняткі ішлі без асаблівага энтузіязму, — успамінае Таццяна. — Што новага можна даведацца аб прафесіі, з якой звязана столькі гадоў? Але нас, перш за ўсё, пачалі вучыць лічыць. Аказалася, што будучы эксперымент тычыцца не толькі кіраўнікоў, але і кожнага рабочага. Нам растлумачылі: пры эксперыменце прадпрыемства становіцца ва ўмовы, калі яно будзе зацікаўлена павялічваць выпуск прадукцыі з мінімальнымі матэрыяльнымі і працоўнымі затратамі. А тут прапаноў адных эканамістаў ці інжынераў мала. Хто ж лепш за нас ведае рэзервы непасрэдна на рабочых месцах? Вядома, і да гэтага на нашым участку былі рабочыя-рацыяналізатары і многастаночнікі, якія абслугоўваюць больш верацён, чым належыць па норме, і члены пастаянна дзеючай вытворчай нарады, на якой калектыўна вырашаюцца пытанні тэхнічнага развіцця. Але іншы раз атрымлівалася так: нехта праявіў ініцыятыву, знайшоў новае, а работнік побач застаецца да яе раўнадушным. Норму, маўляў, выконваю, і з мяне хопіць. Цяпер так разважаць проста немагчыма.

Каб даказаць сваю думку, Таццяна, нібы запраўскі эканаміст, складае ў маім блакноце цэлую табліцу лічбаў. Бригада, напрыклад, атрымлівае значную прыбыўку да прэміі за рытмічнае выкананне плана. Да дзе-

сяці працэнтаў павялічваецца дадатковая аплата калектыву за работу з меншай колькасцю людзей. Даплату за прафесійнае майстэрства ў размеры ад 16 да 24 працэнтаў сваёй тарыфнай стаўкі могуць атрымаць занятыя на асабліва адказных аперацыях. Яшчэ да чвэрці аклада налічваюць за эканомію канкрэтных відаў матэрыялаў. І такіх надбавак нямала: за паляпшэнне якасці прадукцыі, рост прадукцыйнасці працы, зніжэнне розных затрат... Зразумела, «адзначаецца» і дрэнная работа: адзін працэнт невыканання плана, скажам, пазбавляе бригаду трох працэнтаў фонду матэрыяльнага заахвочвання.

Цікаўлюцца ў сваёй субяседніцы, як рэагуюць на гэтую «арыфметыку» ў іх бригадзе.

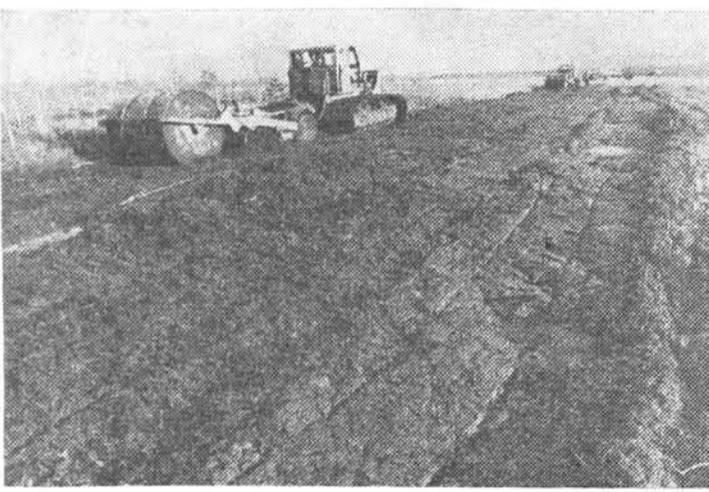
— Нядрэнна мы працавалі і раней. Але, бывала, план выконвалі, калі пэўні пракрычаць — у самы апошні дзень. А гэта адбівалася на рытмічнасці работы ўсяго камбіната. Цяпер з гэтай бядой справіліся. Амаль усе рабочыя асвоілі сумержныя прафесіі, таму з'явілася магчымасць замяняць адзін аднаго на аперацыях. У жаночым калектыве гэта асабліва важна. У кожнай з нас дзеці, іншы раз даводзіцца браць дні па догляду за імі ў час хваробы. Некаторыя прафесіі ў цэху ўвогуле ліквідаваны. Напрыклад, змазчыкаў, тасемшыкаў. Іх абавязкі ўзялі на сябе рабочыя асноўных прафесій. Ужо першага студзеня восем нашых прадзільшчыц падалі заяву з просьбай перавесці іх на павышаную зону абслугоўвання. Цяпер працаваць на большай колькасці станкоў рыхтуюцца яшчэ некалькі чалавек. Людзі пераканаліся, што быць ініцыятыўным у адзіночку добра, а ўсім разам — лепш. Калі да эксперыменту кваліфікаваная прадзільшчыца атрымлівала ў месяц 190—195 рублёў, то цяпер пры выкананні бригадай усіх нарматываў — рублёў 280.

Надбаўка, вядома, шчодрая. Але шчодрасць і эканоміка — паняцці розныя. Адкуль жа ў прадпрыемства сродкі на дадатковае матэрыяльнае стымуляванне?

ЗАДАЧА З ДЗЕВЯЦЦЮ ВЯДОМЫМІ

Адказ на гэтае пытанне нечакана для сябе я атрымаў на пасяджэнні мастацка-тэхнічнага савета камбіната.

Доўгі стол у асартыментным кабінете, за якім сабраліся мастакі, кіраўнікі прадпрыемства і прадстаўнікі гандлю, стракацеў ад шматколернасці тканых пакрывалаў, абрусаў, сурвэтак, сукеначных палотнаў. Аднак напал страсцей зусім не адпавядаў ідылічнай гаме маляўніцтва. Упершыню савет, на якім звычайна зацвярджаюцца ўзоры будучых вырабаў, са-

Вялікія меліярацыйныя работы вядуцца ў калгасе «Усход» Шаркоўшчынскага раёна Віцебскай вобласці. На забалочаных тарфяніках ідзе раскарчоўка хмызоў, будуюцца адкрытая сетка каналаў, паглыбляецца рэчышча ракі Мутнянкі. Меліяратары плануюць асушыць тут амаль 500-гектарны масіў.

НА ЗДЫМКУ: меліярацыйныя работы ў калгасе «Усход».

браўся ў новай ролі. Згодна з умовамі эксперыменту яму дадзена права самому ацэньваць якасць новай прадукцыі. А на падставе гэтых рашэнняў кіраўнік прадпрыемства ўжо без узгаднення з кіруючымі органамі можа зацвярджаць часова аптывыя і рознічныя цэны на партыі (да 100 тысяч рублёў) навінак, што, як мяркуецца, будучы карыстацца павышаным попытам. Натуральна, цэны таксама павышаныя.

Спрачаліся пра цэны.
— Пакрывала льяное пад дэвізам «Рытм»,— прадстаўляе чарговы ўзор галоўны мастак. — Арыгінальны геаметрычны арнамент, багатая гама расфарбовак. Прапануюю прыняць з адзнакай «выдатна» і прысвоіць індэкс «Н» (навінка).

— Не бачу прынцыповых навізны, — пратэстуе прадстаўніца гандлю. — Варыяцыі на падобную кампазіцыю ўжо сустракаліся. Давайце не будзем імкнуцца завышаць адзнакі, падумаем і пра кішэню пакупніка.

І ўсё-такі большасцю галасоў «Рытм» прызналі навінкай.
— Навошта ж тады савет, калі гандаль на ім у меншасці? — не без расчаравання пытаюцца ў генеральнага дырэктара камбіната Васілія Мельнікава.

— Права «вета» ў гандлю ўсё ж застаецца. Дакладней, у пакупніка, — тлумачыць дырэктар. — Калі за наменчаны тэрмін партыю не распрададуць, гандаль нам яе вяртае і часова цэна ліквідуецца. У цэлым жа эксперыментальны парадак цэнаўтварэння дазваляе нам скараціць тэрміны запуску ў вытворчасць новых вырабаў і стымуляваць тых, хто клопаціцца аб павышэнні іх якасці.

Паводле слоў дырэктара, камбінат выпускае да 500 розных вырабаў з ільну. Штогод асартымент абнаўляецца на трэць. З пачаткам эксперыменту гэты працэс прыкметна паскорыўся. Лепшай стала і якасць аршанскага тэкстылю. Вынік: за кошт павышэння якасці і выпуску навінак толькі за першыя тры месяцы работы пановаму аб'ёму таварнай прадукцыі павялічыўся на 839 тысяч рублёў. Дзякуючы гэтаму больш за 200 тысяч рублёў паступіла ў фонды заахвочвання.

— Гэта толькі адна крыніца папаўнення нашых унутраных грашовых фондаў, — каменціруе дырэктар. — Ёсць і іншыя. Галоўным ацэначным паказчыкам нашай работы цяпер стаў аб'ём рэалізацыі прадукцыі з улікам выканання дагаворных абавязанстваў. Паставіў выдатную прадукцыю дакладна ў наменчаны тэрмін ды да таго ж больш, чым у папярэднім квартале, — планавы фонд матэрыяльнага заахвочвання павялічваецца на 15 працэнтаў.

— Выходзіць, уся ідэя эксперыменту грунтуецца на лішнім рублі зарплаты за лепшую работу?

— Ні ў якім разе, — абурецца майб'ю прамалінейнасцю Васілія Мельнікава. — «Лішні рубель» толькі вынік асноўнага новаўвядзення эксперыменту. Прадпрыемства атрымала магчымасць больш актыўна займацца пошукам і выкарыстаннем унутраных рэзерваў для павелічэння выпуску патрэбных спажыву тавараў. Для гэтага, з аднаго боку, расшыраны нашы правы ў фарміраванні планаў, правядзенні тэхнічнага перааснашчэння, а таксама ў выкарыстанні фондаў зарплат і прыбытку для ўласных сацыяльных патрэб. Скажам, калі раней камбінату ў цэнтралізаваным парадку, «зверху» зацвярджалі больш за 20 паказчыкаў, то цяпер — толькі 9. А ў многіх выпадках на месцы, як гаворыцца, больш відаць. З другога боку, з нас больш строга сталі спаганяць за кепскую работу.

Але вырашаць галаваломныя вытворчыя задачы не проста нават з дзевяціцю вядомымі. Праблемай нумар адзін на камбінате называюць тэхнічнае пераўзбраенне цэху. Абсталяванне старэе. Колькі і якіх у першую чаргу патрабуецца станкоў, каб яны далі найбольшы эффект?

— Фонд развіцця вытворчасці ў нас сёлета на 15 працэнтаў большы за мінулагадні, — дзеліцца сваімі клопатамі дырэктар. — Фарміруецца ён па нарматывах ад прыбытку. Вось гэтыя адлічэнні, на наш погляд, недастатковыя. Абсталяванне абнаўляць трэба больш інтэнсіўна. Запланавалі сёлета замяніць 350 машын і станкоў, а ўласных грошай не хапае. Даводзіцца браць пазыку ў Дзяржбанку. Падобныя «нестыкоўкі» ва ўмовах эксперыменту сустракаюцца. Але мы на тое і першыя, каб выявіць іх і дапамагчы выправіць.

ПРАФСАЮЗ ГАЛАСУЕ «ЗА»

З намеснікам старшыні прафсаюзнага камітэта камбіната Зінаідай Затоненка гутарым для нагляднасці прама ў цэху. Напярэдадні я спытаў у яе: ці не адбіваецца ўзрослая інтэнсіўнасць на ўмовах працы тэкстыльшчыкаў? У адказ пачуў, што ў прафком, наадварот, менш стала паступаць заўваг аб недазволенай арганізацыі рабочых месцаў, парушэнні санітарна-гігіенічных норм ці тэхнікі бяспекі.

— Эксперымент паскорыў рашэнне не толькі вытворчых, але і сацыяльных задач унутры калектыву, — гаворыць Зінаіда Затоненка. — За кошт новай сістэмы розных фінансавых адлічэнняў мы цяпер больш сродкаў выдаткуем на паляпшэнне ўмоў працы, на мерапрыемствы па яе ахове. Прыклад — наша другая вытворчасць. Тут планавалася замена старой сістэмы вентыляцыі. Атрымаўшы дадатковыя сродкі, завяршылі гэту работу раней наменчанага. Устаноўлены магутныя прыточныя і выцяжныя канструкцыі. Паветра ў цэху стала чысцейшае.

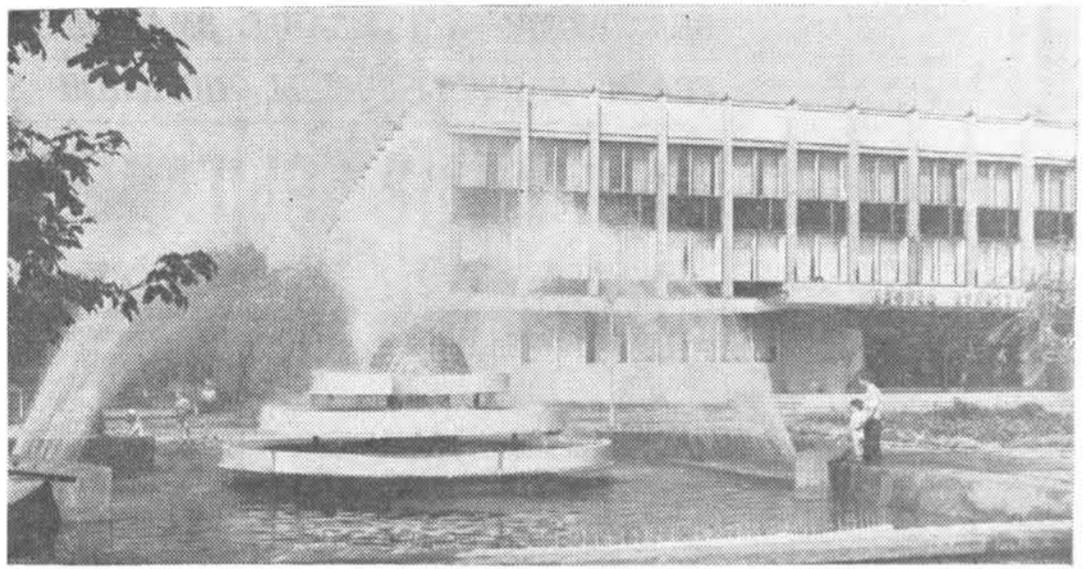
Ад сябе дадам цікавы факт. Магутнасць унутраных ачышчальных устаноў на камбінате цяпер — 11 мільёнаў кубічных метраў паветра ў гадзіну. На іх расходуецца больш трэці ўсёй спажываемай камбінатам энергіі! Сапраўды, сродкаў на ахову працы тут не шкадуецца.

— А цяпер паглядзім на нашы так званыя фонды добрабыту, — працягвае прафсаюзны кіраўнік. — Аб узрослай зарплате і дадатковым прэміраванні вы ведаеце. Але ёсць яшчэ фонд сацыяльна-культурных мерапрыемстваў і жыллёвага будаўніцтва. Ужо ў першым квартале года мы атрымалі магчымасць патраціць з яго на патрэбы рабочых утрыя больш, чым за той жа перыяд мінулага года. Куды пайшлі гэтыя грошы? На фінансаванне Палаца культуры, дзе дзейнічаюць дзiesiąткі гурткоў мастацкай творчасці для тэкстыльшчыкаў. На ўтрыманне Палаца піянераў, спартыўнага комплексу, аздараўленчага прафілакторыя. На зніжэнне кошту харчавання ў рабочых сталовых, на беспрацэнтныя пазыкі рабочым на будаўніцтва жылля, даплату за пражыванне на прыватных квартарах. Жыллё ж для нас застаецца пакуль вострай праблемай.

Для моладзі і маладых сем'яў мы пабудавалі інтэрнаты. А вось асобных кватэр не хапае, хоць новыя дамы ўводзім, практычна, кожны год. Дык вось, умовамі эксперыменту нам дазволена, акрамя цэнтралізаваных адлічэнняў, выкарыстаць для будаўніцтва жылля сродкі фонду на сацыяльна-культурныя мэты. Гэтую магчымасць мы адразу ж скарысталі і хутка здаём наваасёлам 90-кватэрны дом.

Клопатаў у прафсаюзнага актыву камбіната з пачаткам эксперыменту прыбавілася. Без эканамічных ведаў цяпер не абыходзіцца і тут. Без згоды ж прафсаюза не прымаецца ніводнае рашэнне, якое тычыцца выкарыстання зарплат, фондаў заахвочвання і нават унутранай тэхнічнай палітыкі прадпрыемства.

— Але гэта клопаты прыемныя, — запэўнівае Зінаіда Затоненка. — Усе яны, у выніку, накіраваны на добрабыт людзей. Мы — за такі эксперымент.

Старажытны горад Гродна значна памаладзеў за апошнія гады. Тут выраслі новыя жылыя масівы, культурныя і спартыўныя комплексы, будынкі паліклінік, бальніц, школ, дзіцячых садоў... Нядаўна плошчу перад Палацам культуры хімікаў Гродзенскага вытворчага аб'яднання «Азот» ўпрыгожыў колерамузычны фантан.

АХОВА ЗДAROУЯ НА ВЁСЦЫ

НОВЫ ЭТАП РАЗВІЦЦА

Звыш тысячы ўрачэбных амбулаторый адкрыліся за апошнія два гады ў сельскіх раёнах СССР, і яшчэ каля пяцісот уступіць у строй сёлета. Такі энергічны курс на стварэнне гэтых устаноў, зразумела, не выпадковы: з расшырэннем іх сеткі арганізатары савецкай аховы здароўя звязваюць вырашэнне праблемы забеспячэння сельскага насельніцтва медыцынскай дапамогай на такім жа ўзроўні, на якім атрымліваюць яе жыхары гарадоў.

Гэта праблема адносіцца да ліку найбольш складаных для служб здароўя ўсіх дзяржаў свету, але ў СССР яна мае спецыфічныя цяжкасці. У краіне, якая займае вялікую тэрыторыю (шостую частку сушы планеты), тысячы пасёлкаў размешчаны ў гарах, пустыні, тайзе, тундрах, куды нават на верталётах не заўсёды лёгка дабрацца. Многія з іх — маланаселеныя, і стварыць у кожным сучасны медыцынскі цэнтр — задача, вядома, нерэальная.

Каб забяспечыць сельскіх жыхароў (а гэта амаль трэць 275-мільённага насельніцтва СССР) кваліфікаванай медыцынскай дапамогай, арганізатары савецкай аховы здароўя ў апошнія два дзесяцігоддзі сканцэнтравалі намаганні на ўзвядзенні ў кожным сельскім раёне буйнога лячэбна-дыягнастычнага цэнтра — цэнтральных раённых бальніц, аснашчаных сучаснай тэхнікай, з вялікім штатам урачоў розных спецыяльнасцей. Адзін з рэальных вынікаў гэтай работы: стаяцкая дапамога (у тым ліку спецыялізаваная) сёння ўжо такая ж даступная сельскім жыхарам, як і гараджанам. У той жа час узровень амбулаторна-паліклінічнай дапамогі на вёсцы пакуль істотна ніжэйшы за гарадскі. Калі гараджанін у сярэднім 12 разоў у год бывае на прыёме ва ўрачоў, то сельскія жыхары — не больш шасці разоў. І вядома, не таму, што яны маюць меншую патрэбу ў кансультацыях, дыягнастычных, аздараўленчых і іншых працэдурах.

Зразумела, што за дзесяцікі кіламетраў у раёны цэнтр не паедзеш, калі няма сур'ёзных скаргаў на здароўе. Але зразумела і другое: многія захворванні не адразу праяўляюць сябе сімптомамі, якія трываюць чалавека. І, каб выявіць іх, неабходна перыядычна праходзіць прафілактычныя агляды.

Для гараджан гэта не цяжка: дастаткова наведаць бліжэйшую ад дома паліклініку. А як быць сельскім жыхарам? Каб рашыць праблему,

арганізатары аховы здароўя распрацавалі праграму ўмацавання сельскай амбулаторна-паліклінічнай службы, галоўны акцэнт у якой зроблены на стварэнне ўрачэбных амбулаторый. Праграма прадугледжвае, што к 1990 году ў краіне будзе каля 10 тысяч такіх устаноў, гэта значыць у параўнанні з 1980 годам колькасць іх падвоіцца.

Размяшчаюцца ўрачэбныя амбулаторыі ў спецыяльна спраектаваных для іх будынках, дзе апрача кабінетаў для прыёму пацыентаў, для правядзення лабараторных, інструментальных даследаванняў, фізіятэрапеўтычных і іншых працэдур, размяшчаюцца аптэка, гаражы для санітарнага транспарту, а таксама кватэры медыцынскага персанала.

— Колькі ўрачоў у штале сельскіх амбулаторый? — пытаю ў намесніка міністра аховы здароўя СССР Аляксея Сафонава.

— Не менш трох — тэрапеўт, педыятр, стоматалаг, а ў адносна буйных (па сельскіх, зразумела, маштабах) населеных пунктах — яшчэ хірург і акушэр-гінеколаг. Мы імкнемся, каб ужо на самым першым этапе сельскія жыхары маглі атрымаць не проста ўрачэбную, а спецыялізаваную дапамогу.

— Але пры сённяшнім узроўні медыцыны, якая падзялялася на многія дзесяткі напрамкаў, амбулаторныя прыёмы нават на пяці медыцынскіх профіліях — гэта ж толькі першасная спецыялізацыя?

— Вы маеце рацыю. У штатах амбулаторый — толькі спецыялісты, у дапамозе якіх насельніцтва найбольш часта мае патрэбу. Але ў амбулаторыях абсталяваны і кабінеты для работы «вузкіх» спецыялістаў — афтальмолагаў, оталарынголагаў, кардыёлагаў... Яны прыязджаюць туды ў строга вызначаныя дні з бліжэйшых медыцынскіх цэнтраў (перш за ўсё з цэнтральных раённых бальніц, дзе ёсць урачы 20 і больш спецыяльнасцей) і вядуць прыёмы, удзельнічаюць у прафілактычных аглядах, памагаюць урачам амбулаторый разабрацца ў складаных выпадках, адкарэктываць тактыку лячэння.

— У раёнах з нізкай шчыльнасцю насельніцтва ўрачэбным амбулаторыям даводзіцца аказваць дапамогу жыхарам некалькіх бліжэйшых населеных пунктаў. Якая максімальная зона абслугоўвання?

— Мы імкнемся на кожную 3,5—5 тысяч сельскіх жыхароў стварыць самастой-

ную ўрачэбную амбулаторыю, якая знаходзіцца не далей, чым за 7—12 кіламетраў ад іх дому. Але ў некаторых раёнах (у Сібіры, напрыклад) зона абслугоўвання, зразумела, большая. Там наблізіць амбулаторна-паліклінічную дапамогу да насельніцтва нам памогуць так званыя «перасоўкі» — «паліклінікі на колах», што змяшчаюцца ў аўтобусах павышанай праходнасці, клінічна-дыягнастычныя лабараторыі, стаматалагічныя, флюараграфічныя ўстаноўкі. Цяпер іх каля 3 тысяч, але мы актыўна пашыраем парк перасоўных відаў медыцынскай дапамогі.

— Паводле даных статыстыкі, сёння кожны сельскі жыхар прыкладна 5 разоў у год звяртаецца за дапамогай спецыялістаў з сярэдняй медыцынскай адукацыяй, якія працуюць у фельчарска-акушэрскіх пунктах. Які ўплыў на лёс гэтых устаноў зробіць стварэнне ўрачэбных амбулаторый?

— У СССР каля 90 тысяч фельчарска-акушэрскіх пунктаў — ФАПы, большасць з якіх было створана яшчэ дзесяцігоддзі назад, калі служба здароўя зводзіла востры дэфіцыт у кадрах урачоў. Сёння дапамогу насельніцтву аказваюць больш мільёна спецыялістаў з вышэйшай медыцынскай адукацыяй, але ФАПы, што размяшчаюцца ў невялікіх пасёлках, не страцілі свайго значэння. Фельчары, якія працуюць там, аказваюць першую даўрачэбную дапамогу пры траўмах, праводзяць назначанае ўрачамі лячэнне хворых, напрыклад, курсы ін'екцый. Згадзіцеся, рабіць іх ва ўрачэбнай амбулаторыі, нават калі яна знаходзіцца ў дзесяці кіламетрах, менш зручна, чым побач з домам.

З расшырэннем сеткі ўрачэбных амбулаторый, аб'ём нават дапаможнай лячэбнай работы, праводзімай медыкамі ФАПы, вядома, будзе скарачацца. Але ў той жа час ім трэба больш, чым раней, займацца прафілактыкай — памагаць спецыялістам амбулаторый у арганізацыі папярэдніх аглядаў, у назіранні за выяўленымі хворымі і пацыентамі, якія маюць фактары рызыкі развіцця захворванняў. Іншымі словамі — удзельнічаць у вырашэнні пастаўленай перад савецкай службай здароўя задачы — правядзенні ўсеагульнай штогадовай дыспансерызацыі насельніцтва.

Элеанора ГАРБУНОВА,
навуковы
каментатар АДН.

Ц ЯМНЕЛА, таму «Масквіч» спяшаўся па лясной дарозе ў Беражна. Мы вярталіся са злёту партызан.

— Шкада, што бацька не дажыў да гэтых дзён, — запаволіўшы бег «Масквіча», сказаў сын Андрэй Сянтэвіча, таксама Андрэй, наш былы разведчык. — І яму было б прыемна сустрэцца з баявымі сябрамі.

Трохі памаўчаўшы, дадаў: — Нават не верыцца, што сорак гадоў прайшло з тых дзён.

Андрэй зноў памаўчаў і, не спяшаючыся, як бы сам сабе, пачаў расказваць:

— Лепш за ўсё я запомніў бацьку, калі ён восеньскай ноччу 1941 года ўвайшоў у хату. Мы не спалі. Днём фашысты скалацілі ўсю хату, надворныя пабудовы — шукалі бацьку. Не знайшлі: ён пайшоў з дому яшчэ тады, калі Стоўбцы не былі акупіраваны фашыстамі.

У тую ноч маці не магла заснуць і пры першым стукі ў акно ўскочыла з ложка. Адхінула фіранку і ўгледзелася ў начную цемру. «Не можа быць, — ціха прамовіла маці. — Адкуль ён тут? Чаму?»

Прачнуліся я, Соня і бабуля. Святла не запальвалі, слухалі такі родны голас бацькі.

Амаль кожную ноч бацька выходзіў з дому і адсутнічаў да світання. Ён быў падпольшчыкам. Потым і мне даваў даручэнні, якія, як мне здавалася, былі недарэчныя. Чацей за ўсё я хадзіў да Качановічаў або Мазураў і перадаваў ад бацькі што-небудзь на словах Івану ці старому. Пазней я даведаўся, што ў хаце Качановіча была явочная кватэра ператоцкіх падпольшчыкаў. Тут працаваў радыёпрыёмнік, на якім прымаўся зводкі Савінфармбюро. Іх перапісвалі і распаўсюджвалі па суседніх вёсках.

Неяк на прадвесні, калі малых не было ў хаце, бацька сказаў мне: «Ты, сын, ужо амаль дарослы, і я магу даверыць табе тайну. Вось гэты пакунак добра схавай, а калі са мной што здарыцца, перададзі яго нашым, як прыйдуць. Тут усё тое, за чым мяне пасылаў суды са Смаленска. Нам жа стала вядома, што фашысты будуць наладжваць аблаву ў нашай вёсцы. Вечарам мы з Іванам Качановічам пойдзем у лес». Ён абняў мяне і выйшаў.

БЕЛАРУСКІЯ ПАРТЫЗАНЫ ЗМАГАЛІСЯ ЗА СВАБОДУ

СВАЁЙ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ, ПОМСЦІЛІ ЗА СМЕРЦЬ БЛІЗКІХ

КАМАНДЗІР БРЫГАДЫ «КАМСАМОЛЕЦ»

Што было ў тым скрутку, я так і не даведаўся. Схаваў яго пад страхой, а калі фашысты забілі маму і бабулю, спалілі наш дом, згарэў і той пакунак.

...Тым часам наш «Масквіч» уехаў у Беражна і спыніўся ля хаты Мікалая Бакача, былога нашага партызана. Пакуль гаспадыня збірала вичэру, я расказаў Андрэю тое, што ведаў пра яго бацьку, як склаўся яго далейшы лёс пасля таго, як ён пакінуў свой дом.

Майскім ранкам наш падпольшчык Сяргей Бакач прыбег да мяне і паведаміў, што з Ператок прыйшлі двое і хочучь сустрэцца з партызанамі. Калі мы падыйшлі, яны ўсталі насустрач нам з-за стала. Старэйшы назваўся Андрэем Сянтэвічам, малодшы — Іванам Качановічам.

Мы разам пайшлі ў Бярштанскі лес, бо ведалі, што там затрымалася група Кліма. Усе партызаны гэтай групы нас добра ведалі і прынялі ветліва. Праз два дні ў Налібоцкай пушчы мы далучыліся да атрада імя Чапаева, якім тады камандаваў Васіль Шчарбіна, па мянушцы «Барада».

— А як жа бацька стаў камандзірам? — спытаў Андрэй.

— Адыблосся гэта так, — прадоўжыў я. — Некаторы час наша група не мела свайго камандзіра. Але аднойчы ў нас адыбўся арганізацыйны сход. На ім былі камсамольцы з Сіняўскай Слабоды, Пагарэлікі, Беражна, Лядак, Ваўціце і Скорыч. — Андрэй Сянтэвіч адшпіліў вайсковую паліваю сумку, дастаў з яе невялікі кавалак паперы і падаў яго Валодзію Калесніку, які сядзеў побач з ім.

— Валодзія, чытай! Няхай хлопцы ведаюць, што нам дазволена стварыць свой атрад.

Гоман сціх, і Валодзія пачаў чытаць парады «Барадача», як ствараць атрад, якія яго абавязкі, асноўныя напрамкі яго дзейнасці. Калі Калеснік скончыў чытаць, усе ўсхвалявана загаманілі.

— Я адчуваю, што вы задаволены гэтым пісьмом. Таму давайце падумаем, каго з нас выбраць камандзірам, каго камісарам, — сказаў Сянтэвіч.

— Камандзірам у нас будзь ты, Андрэй Сцяпанавіч, — сказаў Барыс Чубрык. — Як вы думаеце, хлопцы? — звярнуўся ён да нас.

Іван Мацко, Кастусь Балабановіч выказаліся за прапанову Чубрыка і дадалі:

— Старэйшы за нас па ўзросту, смелы ў баях, ёсць вопыт партызанскай барацьбы, каму ж быць камандзірам, як не яму.

Усе як адзін мы ўзнялі рукі ў гару са словамі: «Андрэй Сцяпанавіч, будзь нашым камандзірам!»

Сянтэвіч устаў з зямлі, паглядзеў на партызан і прамовіў:

— Дзякуй, хлопцы, за давер'е. Пастараюся апраўдаць яго.

Больш нічога ён не мог сказаць, правёў рукою па вачах, прыгладзіў рэдкія белыя валасы, адвирнуўся ад нас. На твары гэтага мужа чалавек ачухаў толькі адзін раз я бачыў слёзы: фашысты спалілі яго хату і расстралілі жонку і маці. Калі разведчыкі прывезлі ў лагер чацвярых дзяцей камандзіра і страшэнную вестку аб гібелі родных, Андрэй Сцяпанавіч нібыта акамянеў. Замест таго, каб кінуцца да дзяцей, нейкі момант глядзеў на іх моўчкі, затым пайшоў, пайшоў па лесе. Нам, хто прысутнічаў пры гэтым, стала не па сабе: цяжка прадбачыць, што чалавек можа зрабіць у такіх хвіліны. Я пайшоў за ім. Скончыўся лес, пачаўся луг, а я іду і іду. Калі бераг Нёмана перагардзіў шлях, камандзір спыніўся, доўга моўчкі стаяў, як бы штосьці вырашаючы. Я наблізіўся. Ён сеў, звесціўшы ногі з абрывістага берага.

Андрэй Сцяпанавіч плакаў, а я маўчаў, не ведаючы, што сказаць, чым суцешыць яго. Але ён загаварыў сам: «Усё жыццё мы з жонкай бачылі толькі цяжкую працу. Гентар

сіўцу, які дастаўся мне ад бацькі, не мог пракарміць сям'ю. Я месяцамі быў у заробках — то ў Стоўбцах, то на Дужым полі. А яна, гаротная, пакутавала з дзецьмі, ліла пот на кулацкіх палях. Пасля вызвалення Заходняй Беларусі жыццё палягчэла: я быў старшынёй сельсавета, а яна стала першаю ў калгасе. Толькі зажылі, як людзі, дык на табе — вайна. Пайшоў у партызаны, жонка хавала дзяцей па суседзях. І вось цяпер... — ён дзвюма рукамі закрываў твар. Праз момант падхапіўся:

— Пойдзем! Я ім буду помсціць!

І раней ён быў смелы, але пасля гэтага стаў бясстрашны. Ні ў адным баі не нагінаўся, не поўз па кулямі, а заўсёды ішоў у поўны рост і страляў са свайго ППД, з якім ніколі не разлучаўся. Часам здавалася, што ён наўмысна шукаў смерці, але яна яго абмінала.

Андрэй Сцяпанавіч не любіў камандаваць, а больш асабістым прыкладам натхняў партызан на барацьбу.

...Студзеньская раніца была халодная. Другая рота нашага атрада вярталася з баявога задання. З ёю быў і камандзір атрада Андрэй Сянтэвіч. Усім хацелася хутчэй пераехаць Навагрудскі тракт, абмінуць Турэц і трапіць у партызанскую зону.

Праехаў Валодзію Слабоду, і разведка на конях пайшла ў напрамку Лядак. Пакуль абоз уз'ехаў на пагорак, разведка дасягнула вёскі. І раптам стрэлы: адзін, другі, трэці... Аўтаматныя і кулямётныя чэргі прарэзалі марозную раніцу.

Сянтэвіч тут жа даў каманду абозу рухацца да Новага Сяла, а астатнім партызанам — наступаць на Лядкі. Калі да вёскі заставалася метраў дзвесце, фашысты сустрэлі нас моцным агнём. Партызаны залеглі, адбіваючы адну за адной контратакі карнікаў.

Бой ішоў больш як гадзіну. На дапамогу камсамольцам, як нас называлі ў суседніх

атрадах, прыбыў асобы карнік атрад на чале з Дзмітрыем Дзенісенкам, падаспела таксама першая рота нашага атрада і атрад імя Воранава. Карнікі былі ўзяты ў паўкруг. Фашысты пабяжалі паўнага акружэння і пачалі адыходзіць у напрамку Турца.

Асабліва эфектыўным быў агонь з флангаў, які вялі партызаны на чале з Сянтэвічам і Дзенісенкам.

— У атаку, ура! — закрычаў Сянтэвіч і, страляючы, пабег на карнікаў, за ім — Барыс Чубрык, астатнія партызаны. Фашысты панеслі страты. Сярод забітых быў і начальнік атрада карнікаў, намеснік гебіце-камісара Баранавіцкай акругі.

Другі раз першая рота нашага атрада выйшла на заданне пад Стоўбцы. З ротаю быў і камандзір атрада Сянтэвіч. Заданне было паспяхова выканана, і мы, задаволеныя, вярталіся ў лагер. Вось ужо і Слабодка, а там лес, наша зона. На ўсходзе вёскі затрымаліся, некаторыя зайшлі ў крайнія хаты.

І раптам пачалася страляніна. Аказваецца, нехта з нашых сутыкнуўся з німецкім вартавым. Але сам апамятаўся першы і стрэліў у ворага.

Карыстаючыся цемрай, мы адышлі за масток і залеглі на ўскраіне могілак. Карнікі ўтварылі ланцуг і агародзілі пачалі наступаць на нас. Асабліва актыўна стракатаў кулямёт з-за крайняга ад нас гумна. Андрэй Сцяпанавіч затрымаўся каля мяне і кажа:

— Дакуль гэта ён будзе біць? — і пайшоў, страляючы на хаду, у напрамку кулямёта. Кулямёт сціх, але я заўважыў, як камандзір прысеў. Падбягаю да Сянтэвіча, а ён сядзіць на зямлі і кажа:

— Але ж я яго прымусіў змоўкнуць. Дапамажы адысці. Хай іх халера, зноў шарганулі...

На месцы аказалі першую медыцынскую дапамогу, прывезлі ў лагер і праз некалькі дзён разам з яго малымі дзецьмі Андрэя Сцяпанавіча самалётам адправілі на Вялікую зямлю. Камандзір хутка вылечыўся і неўзабаве зноў быў з намі. На яго грудзях ззяў ордэн Чырвонага Сцяга.

З ранейшай мужнасцю ён удзельнічаў ва ўсіх баявых аперацыях брыгады «Камсамалец» аж да вызвалення раёна ад фашысцкіх акупантаў.

Яўген КРАМКО.

На прасторах Родны

ТАК ЖИВУТ НА КРАЙНЕМ СЕВЕРЕ

С 32-летним Алексеем Бельды, строителем из Якутска (столица Якутской автономной советской республики на севере Восточной Сибири), я познакомился во время своей служебной командировки. Из его рассказа я узнал, что он приехал из Хабаровского края (Дальний Восток) около десяти лет назад.

Сварщик по специальности, Алексей получил работу в местном строительно-монтажном управлении (СМУ). Предприятие предоставило ему место в общежитии. По вечерам после работы он посещал школу рабочей молодежи, где получил среднее образование.

По национальности нанаец, представитель малой народности (нанайцев насчитывается немногим больше 10 тысяч человек), Алексей Бельды познакомился вскоре с якуткой Полиной Сотниковой, которая после окончания местного профессионально-технического училища работала в том же СМУ. Молодые люди решили пожениться, и в 1975 году в Якутске появилась еще одна межнациональная семья — довольно распространенное явление в этой автономной республике. Молодоженам была выделена небольшая квартира.

Основной источник доходов семьи Алексея Бельды — заработная плата. Отмечу, кстати, что если в среднем по СССР она составляет 177 рублей в месяц, то в Якутии — 348 рублей, то есть почти в два раза больше. Для привлечения трудящихся на Крайний Север, где ощущается недостаток рабочей силы и климатические условия очень суровы, Советское государство ввело ряд льгот, которые в первую очередь касаются заработной платы.

Сразу же, с первого дня работы в Якутске, Алексей Бельды стал зарабатывать на 40 процентов больше, чем на предыдущем месте. Кроме того, для работающих на Севере введена система надбавок к зарплате за срок работы: каждые полгода их заработок возрастает на десять процентов. В итоге сейчас Алексей и Полина зарабатывают в среднем за месяц более 900 рублей.

Эти деньги — прямые доходы семьи, из которых вычитается только один 13-процентный подоходный налог (в Советском Союзе трудящиеся не делают никаких предварительных взносов в фонд социального страхования). Кроме того, как и все граждане СССР, семья

Бельды пользуется своей долей из так называемых общественных фондов потребления — бесплатным на всех уровнях образованием, медицинским обслуживанием, частичным возмещением государственных расходов за аренду жилья и т. д. По статистическим данным, для семьи из четырех человек сумма сэкономленных в ее бюджете средств за счет общественных фондов в целом по СССР приближается к 2000 рублей в год, а для Якутии она еще выше.

После рождения сына администрации и профсоюз СМУ выделили семье Бельды в каменном доме специальной северной серии двухкомнатную квартиру с центральным отоплением, водопроводом, канализацией, горячей водой, газом. Каждый квадратный метр жилья стоит квартиросъемщикам 14 копеек — как и везде в СССР. В итоге за квартиру, коммунальные услуги и электроэнергию семья Бельды платит около 30 рублей в месяц, что не превышает 3,5 процента общей суммы зарплаты. С рождением второго ребенка в двухкомнатной квартире стало тесновато, и Алексей подал заявление о предоставлении ему квартиры большей площади.

Кроме повышенной заработной платы супруги Бельды пользуются и другими льготами для северян. Так, ежегодные оплачиваемые отпуска у них на 18 рабочих дней больше. Один раз в три года предприятие оплачивает им проезд в оба конца к любому месту отдыха на территории СССР.

С 1 ноября 1981 года — раньше, чем в других районах страны, — Полина стала пользоваться новыми государственными льготами для работающих матерей. Когда родилась дочка, ей был предоставлен частично оплачиваемый отпуск до достижения ребенком возраста одного года. Причем на севере это пособие больше, чем в центральных районах страны.

Доходы семьи Бельды гораздо выше, чем у подобной ей в более обжитом районе страны, но и расходы на питание, одежду здесь побольше. Скажем, если банка зеленого горошка в Москве стоит 29 копеек, то в Якутске, как в районе Крайнего Севера, — 32, сгущенное молоко с сахаром — соответственно 55 и 62 копейки. Дороже на севере свежие фрукты, овощи, которых — на

что обращает внимание Алексеев — пока еще недостаточно. На питание, по словам Полины, они тратят около 250 рублей. И хотя стоимость промышленных товаров одинакова по всей стране, для сурового Якутска необходимы более теплые, а следовательно, дорогостоящие меховые одежды и обувь. Значительные суммы Бельды тратят во время отпусков, когда они, по их признанию, не откупают себе ни в чем.

В квартире Бельды — цветной телевизор, холодильник, современная мебель, ковры, неплохая библиотека. Два года назад Алексей купил легковой автомобиль «Жигули». Есть и сбережения — при желании они без особого труда могут сделать любую покупку. Правда, учета своих расходов, как и доходов, семья Бельды не ведет: делать сбережения к старости или «на черный день», поясняет Алексей, нам ни к чему. Если пенсии по старости в СССР мужчинам выплачиваются государством с 60, а женщинам — с 55 лет, то, проработав на севере 15 лет, Алексей и Полина смогут уйти на пенсию на 5 лет раньше этого возраста.

Виктор ЖУРАВЛЕВ.
(АПН).

◆ В ПРОТИВОБОРСТВЕ СО СТАРЫМИ ПРАВИЛАМИ И НОРМАМИ

◆ ОБЩЕСТВЕННЫЙ ОБЛИК ЧЕЛОВЕКА

◆ ГЛАВНЫЙ ВАЯТЕЛЬ ЛИЧНОСТИ

КАК МЫ ПОНИМАЕМ СОЦИАЛИСТИЧЕСКУЮ ЦИВИЛИЗОВАННОСТЬ

В каждом обществе складываются свои понятия о цивилизованности. Наряду с тем, что она включает общечеловеческие ценности и критерии (например, не укради, не убей), ее содержание зависит также от того, в какой мере именно в данном обществе человек следует существующим писанным и неписанным канонам, выполняет свои гражданские обязанности, насколько он разделяет и поддерживает определенные представления о добре и зле, справедливости и долге и т. д.

Новая становящаяся социалистическая цивилизация, как и все предыдущие, имеет особенности, и в этом она не составляет исключения. Исключительность ее только в том, что, порвав с установками буржуазной цивилизации, она утверждает и совершенствует свои социальные, духовные и культурные ценности, достойные человека. Иными словами, осваивая и распространяя все позитивное культурное достояние прошлого, социалистическая цивилизация вместе с тем вносит в общечеловеческую сокровищницу гуманные принципы взаимоотношений общества и личности, новое содержание жизнедеятельности людей в разных сферах общественного бытия.

Утверждение нового бытия — сложный процесс. И самым сложным, пожалуй, оказалось утверждение тех новых ценностей, которые в совокупности характеризуют цивилизованность членов социалистического общества. Сюда относятся вопросы роста образования, сознательности, всей культуры людей, включая культуру быта и поведения, разумного потребления. В формировании социалистической цивилизованности нет мелочей. Ее слагаемыми являются и образцовый общественный порядок, и здоровое рациональное питание, и высокое качество обслуживания населения, и полноценное с нравственно-эстетической точки зрения использование свободного времени.

Достижение всего этого, как видно из практики реального социализма, предполагает титаническую одновременно и созидательную, и разрушительную деятельность. Созидательную потому, что эти достижения возможны лишь при солидном фундаменте материально-технической базы нового общества, совершенствовании социалистических общественных отношений, развитии демократии, приобщении широких масс к управлению делами государства и общества. Разрушительную потому, что утверждение новых ценностей в быту, поведении и т. д. неизменно осуществляется в противоборстве с нравами и нормами, противоречащими духу социализма.

Приходится учитывать и то, что новые ценности, представления даже в условиях социализма еще не стали достоянием всего населения, а подчас они еще не в полной мере осмыслены. И тут широкое поле деятельности как для ученых разных отраслей общественности, так и для всех тех, кто сопричастен к практике многогранной воспитательной работы. Ведь дело касается и анализа, обобщения революционного творчества масс по созданию новых форм бытия, разработки на основе марксистско-ленинской методологии теоретических вопросов социалистического образа жизни, равно как и яркой его пропаганды.

Важнейшим компонентом социалистической цивилизованности является общественный облик человека. Социалистически цивилизованный человек — коллективист, гражданин, чувствующий себя хозяином страны, заботящийся о ее процветании, принимающий активное участие в строительстве новой жизни. Выполнение этой высокой миссии требует выработки определенных черт характера и поведения, чего нельзя добиться без всестороннего, гармоничного развития личности, без умения сочетать личные цели и желания с общественными интересами.

Социалистический строй открывает перед каждым человеком возможности для развития его способностей, повышения общеобразовательного и культурного уровня, для духовного роста. Общество, не знающее безработицы, сословной, национальной и религиозной дискриминации, обеспечивает каждого теми материальными и

социальными благами, которые позволяют ему оптимистически смотреть в будущее.

Но такой щедрый гуманизм со стороны общества, естественно, подразумевает, что все трудоспособные граждане без исключения должны честно и самоотверженно трудиться, ибо общее благосостояние находится в прямой зависимости от роста производительности труда. Позиция стороннего наблюдателя, жизнь по принципу «моя хата с краю» идет вразрез со всей атмосферой, принципами, нравственными устоями общества развитого социализма.

В ряду критериев социалистической цивилизованности большое место занимает умение гражданина достойно использовать свое свободное время. Государство создало для этого необходимые условия. Пятидневная рабочая неделя, система оплачиваемых ежегодных отпусков в СССР оставляют человеку достаточно свободного времени. Широкая сеть пансионатов, домов отдыха, театров, музеев, спортивных сооружений, клубов, библиотек дает возможность приобщиться к ценностям культуры и науки, к любому виду художественного творчества, изобретательства, физической культуры.

Но как принято у нас говорить: главный маяк личности — свободный труд. В труде человек обретает те духовные ценности, сознание своей полезности для общего большого дела, которым живет весь народ, вся страна. Труд сближает людей, укрепляет в них чувства взаимной поддержки, товарищества, коллективизма, в труде полнее всего осознается принцип социализма: один за всех, все за одного!

Поэтому закономерным является тот факт, что как только человек начинает пренебрегать своими трудовыми обязанностями, выполняет их недобросовестно, утрачивает интерес к общему делу, уклоняется от него, отрывается от коллектива, уходит в свое мелкое, эгоистичное существование — расплата приходит неотвратимо. Она приходит в виде краха личности, разрушения ее психологического и нравственного облика.

В советском обществе огромное внимание уделяется тому, чтобы воспитывать в людях сознательное, глубоко ответственное отношение к труду. Однако, к сожалению, в стране приходится сталкиваться и с фактами иного порядка — неуважением как к своему труду, так и к труду окружающих. Хотя эти явления, разумеется, не носят массового характера, их отрицательные последствия очевидны. Вот почему КПСС особо подчеркивает необходимость строгого соблюдения трудовой, государственной дисциплины всеми гражданами, невзирая на лица и занимаемое положение. Это залог повышения эффективности народного хозяйства, дальнейшего развития социалистического общества, всестороннего развития самой личности. То же следует сказать и о четкой научной организации труда, что в условиях оснащенности производства сложнейшими механизмами, автоматическими линиями и т. п. приобретает решающее значение.

Понятие социалистической цивилизованности включает в себя ум и сердце человека. Его доброжелательность, отзывчивость, скромность, готовность поделиться своими знаниями и опытом, прийти на помощь другому человеку в трудную минуту. Все это подразумевает наличие высокой морали, благородных идейных основ.

Воспитательная работа преследует цель мобилизации духовной энергии людей на осознание своей гражданственности, на создание в стране атмосферы всенародного осуждения и нетерпимости к любым проявлениям узколобого мещанства, потребительства, частнособственнической психологии. Именно таким образом формируется социалистически цивилизованный человек, который предстает не просто как личность с определенным уровнем знаний, но прежде всего как активный гражданин нового общества, с присущими ему идейными и нравственными нормами, гуманной жизненной установкой.

Миран МЧЕДЛОВ,
доктор философских наук.
(АФН).

САВЕТ МАЛАДЫХ ВУЧОНЫХ

Па ўзросту сваіх супрацоўнікаў Акадэмія навук Беларускай ССР — самая маладая ў краіне. Кожны трэці ў ёй яшчэ не пераступіў трыццацігадовы рубж. Значных вынікаў дабіваюцца маладыя вучоныя ў развіцці розных галін ведаў. За апошнія тры гады імі апублікавана 4,5 тысячы артыкулаў, больш за 1 800 дакладаў, пры іх удзеле пададзена 1 420 заявак на мяркуючы вынаходкі.

Каб зрабіць гэтую работу больш мэтанакіраванай, сабраць у адно цэлае паступаючыя ў навуку свежыя сілы, пры Акадэміі створаны савет маладых вучоных, якім кіруе малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута генетыкі і цыталогіі кандыдат біялагічных навук С. Драмашка.

— Наш савет, — гаворыць Сяргей Драмашка, — аб'ядноўвае 30 аналагічных грамадскіх арганізацый, што функцыянуюць ва ўсіх навуковых падраздзяленнях Акадэміі навук. Мы наладжваем цесныя кантакты з прадпрыемствамі рэспублікі, імкнёмся выявіць людзей з творчым мысленнем і зацікавіць іх навуковай дзейнасцю. У выніку такіх зносін заводская моладзь шырэй знаёміцца з праблемнымі работамі Акадэміі, а вучоныя, у сваю чаргу, глыбей спасцігаюць пытанні, якія не могуць вырашыць сваімі сіламі на вытворчасці.

Цікавы, у прыватнасці, вопыт савета маладых вучоных Інстытута тэхнічнай кібернетыкі. Ён заключыў дагавор аб супрацоўніцтве ўсіх рэспубліканскіх арганізацый кібернетычнага профілю. У рамках дагавора вядзецца шырокая прапаганда работ Інстытута і разам з тым актыўнае прыцягненне маладых інжынераў у аспірантуру.

Немалаважная і другая задача савета — актывізаваць моладзь на ўдзел у хутчэйшым укараненні навуковых распрацовак. Не проста шэфства, а непасрэдна дапамога, пэўны асабісты ўклад — такой бачыцца нам гэта работа. Адна з форм яе — стварэнне комплексных творчых маладажыных калектываў (КТМК). Упершыню з'явіліся яны ў Інстытуце тэхнічнай кібернетыкі і атры-

малі шырокае распаўсюджанне. Часцей за ўсё гэтыя калектывы працуюць па перспектыўнай пазапланавай тэматыцы. Аднак часам праблемы, за вырашэнне якіх бяруцца члены КТМК, настолькі цікавыя і значныя, што перарастаюць у нешта большае. Так было, напрыклад, з КТМК «Стымул», створаным пры Інстытуце цепла- і масаабмену. Членаў яго зацікавіла распрацоўка метаду газыдынамічнага стымулявання працэсу фіксацыі атмасфернага азоту. Даследаванні вучоных аказаліся настолькі паспяховымі, што тама гэта была ўключана ў Інстытуцкі план.

Цяжка пералічыць усе цікавыя і шматбагатаючыя тэмы, у распрацоўцы якіх удзельнічаюць маладыя вучоныя Беларускай Акадэміі незалежна ад таго, у якіх творчых калектывах яны працуюць. Назаву толькі адну лічбу: за апошнія тры гады эканамічны эффект ад укаранення іх распрацовак перавысіў 100 мільёнаў рублёў. А вось і апошні поспех: супрацоўнікі Інстытута фізікі кандыдат фізіка-матэматычных навук Мікалай Нямковіч і Леанід Рунец за распрацоўку перастройваемых лазераў на аснове арганічных злучэнняў, а таксама кандыдат фізіка-матэматычных навук Валерый Козіч і Уладзімір Квач за распрацоўку высокадчувальных метаду актывічнай лазернай спектраскапіі камбінацыйнага рассявання святла і іх прымяненне для даследаванняў газаў і вадкасцей сталі лаўрэатамі прэміі Ленінскага камсамола 1984 года.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня савета маладых вучоных АН БССР малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута генетыкі і цыталогіі кандыдат біялагічных навук Сяргей ДРАМАШКА; распрацоўкай сістэмы геаметрычнага мадэлявання з элементамі штучнага інтэлекту займаецца КТМК Інстытута тэхнічнай кібернетыкі пад кіраўніцтвам Святланы НОВІКАВАЙ; супрацоўнікі Інстытута матэматыкі кандыдаты фізіка-матэматычных навук Уладзімір ЧАРНАВУСАУ і Аляксандр ПРЭМЕТ на занятках з мінскімі школьнікамі.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

«ЗАЎЖДЫ ДУШОЙ БЫЎ ТАМ, АДКУЛЬ Я РОДАМ»

(Адам МІЦКЕВІЧ).

У лістападзе споўнілася 70 гадоў беларускаму савецкаму пісьменніку, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі БССР і прэміі імя М. Ціханавы Язэпу СЕМЯЖОНУ. Імя яго добра вядома аматарам літаратуры. Дзякуючы Язэпу Семяжону беларусы змаглі прачытаць на роднай мове «Караля Ліра» У. Шэкспіра, вершы Р. Бёрнса, творы в'етнамскіх паэтаў, рамана М. Твэна «Жанна д'Арк», паэму М. Гусоўскага «Песня пра зубра». Плён яго шматгадовай і натхнёнай працы — пераклад сусветна вядомай паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш».

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» ў Мінску на падыходзе да выхаду ў свет новага выданне слаўтай паэмы Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш, або Апошні наезд у Літве» ў перакладзе на беларускую мову Язэпа Семяжона. Кніга выходзіць з каларовымі ілюстрацыямі мастака В. Шаранговіча. Не прызначаны знак да якой-небудзь круглай даты ці юбілею паэта, выхад паэмы ў новым беларускім перакладзе прыпадзе якраз

на 150-ю гадавіну з дня яе першага выдання ў Парыжы ў 1834 годзе.

Жывучы з 1829 года за межамі радзімы сярод польскай эміграцыі, Адам Міцкевіч, на яго ўласнаму прызнанню, «на парызскім бруку», пад шум «узбунтаванай Еўропы» ў 1832—1834 гадах напісаў гэты, на ацэнцы крытыкі, «найсвяцейшы і найгарманічнаейшы» твор, які яшчэ пры жыцці паэта ўшанаваў яго вялком геніяльнасці і застаўся для наступных

эпох узорам віртуознага паэтычнага майстэрства.

Задуманая спачатку як сельская ідылія з апісаннем побыту, заняткаў і звычаяў польскай шляхты на Беларусі, паэма ў працэсе стварэння ў параўнанні з першымі накідамі значна пашырыла свае межы, адлюстравала шматлікія эпізоды вызваленчай барацьбы польскіх патрыётаў, падзеі Айчынай вайны 1812 года на радзі-

ме паэта — беларускай Навагрудчыне. Цудоўнымі аздобамі ў паэме з'яўляюцца яркія карціны беларускай прыроды і вобразы жыхароў розных месцаў, апісаных у паэме, дзе, як сам прызнаецца паэт, ён «заўсёды быў душой», а характава іх імкнуўся ўзнавіць у паэме «тугою на роднаму краю». Некаторыя з гэтых паэтычных карцін прапануюцца ўвазе чытачоў нашай газеты.

Адам МІЦКЕВІЧ

ФРАГМЕНТЫ З ПАЭМЫ „ПАН ТАДЭВУШ“

I ЯГО КРАЯВІДЫ

Літва! Бацькоўскі край, ты як здароўе тое:
Не цэнім, маючы, а страцім залатое —
Шкада, як і красы твае, мой родны краю.
Тугою па табе тут вобраз твой ствараю.
...Дазволь, заступніца, сустрэцца з родным краем,
Дазволь душы маёй, ахопленай адчаем,
Пераляцець туды, дзе поясам блакіту
Над Нёманам лясныя ўзгоркі апавіты,
Дзе прозеленню жыта ў полі серабрыцца
І залаціцца поўным коласам пшаніца,
Дзе ў ярне свірэпа — россыпам бурштыну,
На ўзмежках дзяцельнік — румянамі дзяўчыны,
А ўпрокідку ў палатках, быццам вартаўнічкі,
Стаяць і ціха шэпчацца ігрушы-дзічкі.

II ЗАХОД СОНЦА

...А сонца коціцца на захад — вечарзе;
Цяпер яно хоць ярка свеціць, ды не грэе,
Як грэла ўдзень, — пара яму на адпачынак.
Нібы здаровы жнец, які пасля дажынак
Павольнаю хадой, расчыраванель ў твары,
Спускаецца ў свой двор з пагорка, так за хмары
Яно заходзіць. Бор паўзмрокам заплывае,
Хоць захад на вяршалінах яшчэ палае,
Нібы пажар на даху. Дзе-нідзе, як стрэлы,
Праменне прабіваецца і ў гай сцямнелы;
Так праз расколіны ў зблудзелай аканіцы
Праточваецца бляск ад свечак на грамніцы.
Яшчэ раз бліснула ў знямозе — і пагасла.
Апошні ўзмах касы, сярпа — і перавясла
Апошні вяжа сноп...

III НЕЗАБЫЎНАЕ

...Хто з нас забыў той час, калі яшчэ хлапчынам
Выходзіў паляваць са стрэльбай за плячыма
У ваколіцы! Ідзеш — і вока не звяжае
На плот або мяжу: свая там ці чужая!

Лаўцу ў сваіх краях — бязмежная прастора,
Куды б ні скіраваўся, як бязмежка мора
Для караблёў. Брыдзеш сабе і паглядаеш
У неба. Ты нібы звяздар які, чытаеш
Прадвесці між аблок, то шэпчаеш на вуха
З зямлэй. Яна да гараджан звычайна глуха,
А да цябе, вясковага, прыхільнасць мае.
З табой яна і чуткая і гаваркая!
Вось чуеш — недзе драч зарыпаў хрыпла справа.
Шукаць не ўздумаў: ён праз зараснік і травы
Шыбуе, як шчупак у Нёмане праз ціну.
А гэты, што завёў, як тэнар, каваліну
Над галавой, — жаўрук, вясны вясчальнік ранні.
Аднекуль зняўшыся, арол імклівай зданню
Шугнуў і страх нагнаў на ўсё жывое ў пер'і,
Нібы каметы ход — на ўладароў імперый...
Каршун пад воблакам, палюючы на птушку,
Нібы матыль, працяты шпількай на засушку,
Застыў на міг і нават крыллем не трапеча,
Але няхай заўважыць недзе ценя заечы
Ці перапёлку ў збожжы, рынецца з блакіту —
Ахвяра ў кіпцюрах альбо грудзьмі заб'іта.

Калі ж дазволіш, божа, мне ў той край вярнуцца
З выгнання горкага, каб дома апынуцца
І коннікам, з сядла, біць зайцу між лапатак,
Ці пехацінцам, з ходу, пудзіць курапатак!
Каб, апрача сярпа з касой, другіх рыштункаў
Не мець, не знаць, а ў сальда дамавых рахункаў
Вычытваць дабрабыт і свой, і ўсёй айчыны,
А не ў газетных зводках ля чужой вітрыны!

IV ПРА ЛАЎЦОЎ У НАЛІБОКАХ

(З выказвання старога Войскага)

...Павагу да саміх сябе, панове, майце
Дый сівізну маю таксама паважайце.
Вось да чаго дажыў! А знаў калісь нямала
Лаўцоў, не роўных вам, — арлоў і іх, бывала,
Судзіў і прымушаў пайсці на міравую,
Бо ў сварках бачыў зло, як язву маравую.
З Рэйтанам хто зраўняцца мог у нашых пушчах!
Стралок, цалок, і днём і ўпоцемку відущчы!
Хто ў паляванні на дзіка або мядзведзя

Быў лепшы, чым Белапятровіч, а па следзе
Хто мог дапяць да берлага лепш за Жыготу!
Звычайны ж шляхціц быў, не пан, а з падыходу,
Бывала, на ражон браў смактну і ў цела
Казе ляпіў зарад, каб тая і ляцела
Праз хмыз стралой. Альбо Стась Тараевіч, скажам,
Той з пікай на дзікоў ідзе і трупам ляжа
Хутчэй, чым разакі не пераможа недзе.
А зух Будрэвіч, ён мацёрага мядзведзя
Рагациаю браў. Такімі смельчакамі
Славуця лясы, адкуль я родам з вамі...

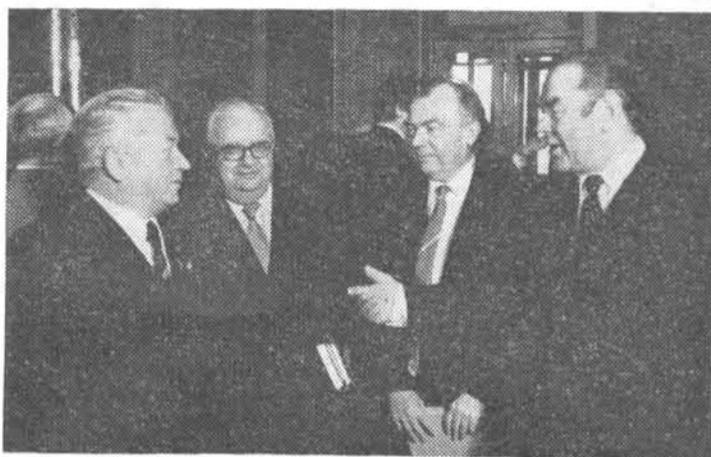
V I ЛІСТАВІЯ, I ХВАЁВІЯ

А глянеш навакол — як вокам скінеш,
Бы мора ў марыве блакітна-сінім,
Лясы твае, мой край, дзе хмель зялёны
Абвіў вячком чарэмшыны і клёны;
І арабіны ў гронках, як пастушкі
У чырвоных пацерках; пруты-вітушкі
Ляшчэўніку, нібы жазло менады,
Увабранае ў арэшкі для прынады.
Скрозь па лагчынах драбязя лясная:
Ажына чарнаўсная ўгінае
Калючы куст, каб цмокнуцца з малінай,
А глог абняўся веццямі з калінай.
Атожылкамі, суччам і вярхамі
Сплятаюцца і хлопцы, і дзяўчаты
У народным танцы ў храмавае свята.
Паводдаль, выдзяляючыся станам
І ўбраннем, па абліччы падабраным,
Стаіць бяроза з грабам, проста любя
Глядзец — пад ручку — парачка да шлюбу!
Узбоч, нібы дзяды — з пацехі ўнукаў,
Любуюцца рады паважных букаў
На гэты карагод. З ускрайку поля
Мажныя і цікаўныя таполі
Сюды, каб змога, беглі б па-суседску;
І дуб на ўзлессі чуб па-маладзецку
Устапырыў — зараз гайсану к гулякам,
Хоць векам пяцісотгадовы з гакам!

Пераклаў з польскай мовы
Язэп СЕМЯЖОН.

СТВАРАЦЬ ДЛЯ НАРОДА

Споўнілася 50 год з дня заснавання Саюза пісьменнікаў ССРС і стварэння Беларускай пісьменніцкай арганізацыі. Паўстагоддзя назад Першы з'езд савецкіх пісьменнікаў аб'яднаў майстроў слова. З той пары народжаная Вялікім Кастрычнікам многанациональная савецкая літаратура ідзе ў нагу з часам, жыве інтарэсамі народа, стварае мастацкі вобраз нашай эпохі. Яе герой — чалавек працы. Ён імкнецца да праўды, справядлівасці, міру. Стварыць яркі партрэт сучасніка, натхніць чытача яго энергіяй, сацыяльным аптымізмам — галоўная задача мастацкай творчасці. Аб гэтым гаварылі ўдзельнікі прайшоўшага ў Мінску юбілейнага пленума праўлення Саюза пісьменнікаў

БССР. У зале Дзяржаўнай філармоніі сабраліся вядомыя і маладыя паэты і празаікі, прадстаўнікі іншых творчых саюзаў Беларусі. У рабоце пленума прыняў удзел першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі М. Слюнькоў. Ён сардэчна вітаў удзельнікаў урачыстага сходу і падкрэсліў, што беларуская савецкая літаратура, жанрава разнастайная і багатая на творчыя індывідуальнасці, займае дастойнае месца ў агульнасаюзным літаратурным працэсе. Высокі мастацкі ўзровень прозы, паэзіі, драматургіі, публіцыстыкі, шырокая іх тэматыка. Пісьменнікі рэспублікі кіруюцца прынцыпамі партыйнасці і народнасці літаратуры, творчым метадам сацыялістычнага рэалізму.

Літаратура і мастацтва Беларусі цесна звязаны з культурамі народаў-братоў. Наша мастацкая інтэлігенцыя вучыцца ў народа, стварае для народа. У народным жыцці, у савецкай рэчаіснасці бярэ яна свае тэмы і вобразы. Савецкім пісьменнікам выпала шчасце жыць і працаваць у грамадстве, дзе мастацкі талент разглядаецца як народны здабытак, дзе створаны ўсе ўмовы для найбольш поўнага яго праяўлення. І яны добра разумеюць, што па творах, ствараемых савецкай літаратурай і мастацтвам, — а яны ўсё шырэй распаўсюджваюцца па зямному шару — свет робіць вывад аб сіле, магутнасці, маральным здароўі, гуманізме грамадства сталага сацыялізму. Для ўдзельнікаў урачыстага

пасяджэння прагучала запісаннае на плёнку выступленне старэйшага літаратара рэспублікі, народнага пісьменніка Беларусі Кандрата Крапівы, які па стане здароўя не змог на ім быць. На пленуме таксама выступілі старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, народны паэт Беларусі Максім Танк, вядомыя беларускія празаікі Васіль Быкаў і Іван Шамякін, мастак Міхаіл Савіцкі, кампазітар Анатоль Багатыроў, старшыня Беларускага тэатральнага аб'яднання Мікалай Яроменка, іншыя дзеячы культуры. **НА ЗДЫМКАХ:** у юбілейным пленуме прынялі ўдзел вядомыя пісьменнікі, крытыкі, дзеячы культуры рэспублікі. **Фота У. КРУКА.**

КРАЯЗНАЎЧЫ ПОШУК

А. БАГДАНОВІЧА

Вялікую цікавасць мае краязнаўчая запіска Адама Багдановіча, бацькі Максіма Багдановіча, якая захавалася ў гістарычным архіве БССР. З яе мы даведваемся, што Адам Багдановіч у маладыя гады быў настаўнікам Пагарэльскай пачатковай школы на Міншчыне. Працуючы ў гэтай школе, ён і вёў свае краязнаўчыя пошукі, многа хадзіў, вывучаў усё цікавае, што сустракалася яму на шляху. Асабліва дасканальна вывучыў Адам Ягоравіч наваколлі Пагарэлак. З запіскі краязнаўцы мы, напрыклад, даведваемся, што на тэрыторыі воласці меліся земляныя насыпы. Паходжанне іх, па расказах старажылаў, адносіцца да руска-шведскай вайны і Айчыннай вайны 1812 года. У сваёй запісцы А. Багдановіч называе і іншыя даследаваныя ім курганы і гарадзішчы, пра якія ў народзе бытавалі розныя легенды і паданні. Далей аўтар падрабязна пералічвае курганныя насыпы, якія сустракаліся яму пры знаёмстве з мясцовасцю каля іншых вёсак. На жаль, падкрэслівае ён, дакладных даных аб паходжанні гэтых курганоў яму пакуль здабыць не ўдалося.

Запіска гэта адносіцца да мінулага стагоддзя і, відаць, ніколі не публікавалася.

Я. САДОУСКИ.

ШЧЫРЫ СЯБАР

Нядаўна (14 кастрычніка) народнаму дзеячу мастацтваў Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі Каралу Пліцку споўнілася 90 гадоў.

Імя славуэта фотамайстра, кінарэжысёра, кінааператара, музыкантаўчы, этнографа, педагога, руплівага збіральніка чэшскіх і славацкіх песень, публіцыста ў Чэхіі і Славакіі ведаюць дарослыя і дзеці — вучні школ. Яго з пачуццём глыбокай павагі вымаўляюць і тыя, хто прыехаў сюды здалёк. Набыўшы якую-небудзь прыгожа аздобленую фотапублікацыю пра характар гэтай краіны, вязуць з сабою як сувенір сваім блізім і знаёмым. Этнограф і фалькларыст Карал Пліцка сабраў каля 40 тысяч народных песень і напеваў. Сынёўняя любоў да роднай старонкі, выдатнае веданне яе многавяковай гісторыі і жыцця простага народа знайшлі адлюстраванне ў шматграннай мастацкай творчасці юбіляра.

Знамянальна, што гэты вядомы чалавек рана зацікавіўся і беларускім фальклорам. Яшчэ ў 20-я гады, калі ў Карлавым універсітэце і іншых вышэйшых школах Прагі вучыліся студэнты — выхадцы з Заходняй Беларусі і Латвіі, ён любіў паслухаць у іх выкананні беларускія народныя песні. Карал Пліцка па некалькі разоў наведваў і канцэрты Пражскага дзіцячага хору пад кіраўніцтвам Францішка Бакулы, які таксама прапагандаваў тады беларускія народныя песні ў Чэхаславакіі і за граніцай. І калі ў яго, ужо прызнанага дзеяча мастацтва і культуры, запыталіся сябры, што яму хацелася б паслухаць з любімых песень, вялікі знаўца славянскага фальклору шчыра адказаў: «Беларускую калыханку маці для люблага Міхаські». Песню гэту ён лічыць шэдэўрам сусветнага фальклорнага мастацтва.

Л. МІРАЧЫЦКІ.

ЛІРЫЧНАЯ КАМЕДЫЯ «БЕЛЫЯ РОСЫ» АДЗНАЧАНА ПРЫЗАМ НА УСЕСАЮЗНЫМ КІНАФЕСТЫВАЛІ

ДЗЕ КАНЧАЕЦЦА АСФАЛЬТ

Беларускія кінематаграфісты за апошнія гады ўсё часцей і часцей становяцца прызёрамі міжнародных і ўсесаюзных кінафестываляў. Зусім нядаўна з вялікім поспехам прайшоў па экранах свету фільм «Людзі на балоце», настаўлены на аднайменнаму раману Івана Мележа кінарэжысёрам Віктарам Туравым, карціна, якая апавядае аб стапуленні Савецкай улады на Палессі. І вось новы поспех — на экране лірычная камедыя «Белыя Росы». Аўтары стужкі — малады драматург Аляксей Дудароў і рэжысёр Ігар Дабралюбаў цэпла і шчыра расказалі аб сучаснай палескай вёсцы. Фільм «Белыя Росы» населеіны жывымі людзьмі з характарамі няпростымі і неардынарнымі.

Размову пра новую карціну хочацца пачаць з фінальнай сцэны. Галоўны герой фільма стары Хвядос Ходас (у выкананні акцёра Усевалада Санаева) выходзіць за ваколцу вёскі, на высокі бераг ракі, адкуль добра назірацца Узыход сонца, і звяртаецца да святла. Гледачоў гэта спачатку некалькі насцярожвае: вельмі ўжо лёгка збіцца на псеўдапаэтычную патэтыку... Але з кожным кадрам пераконваешся, што гэта, бадай, самая кранальная сцэна ў карціне. Стары Ходас гаворыць з сонцам проста, як з даўнім сваім сябрам, дзякуе за пражытае жыццё, за ўсё, што ўбачыў і зведаў ён, карэнны селянін, былы франтавік.

Падзеі ў стужцы развіваюцца па канонах кінапрытчы. У старога Ходаса было тры сыны. Старэйшы, Андрэй (артыст Генадзь Гарбук), «разумны» быў дзіцюк. Ён жыве тут, у Белых Росах, побач з бацькам. Дом у яго поўная чаца. А пчася няма: не чуваць у доме дзіцячага смеху. Да таго ж зацягнула яго з жонкай балота мяшчанства.

Неспакойна на душы ў старога Хвядоса. Трэба старэйшага на сапраўдны шлях вывесці, выгнаць гэтую, не ўласцівую Ходасам, карысліваць.

Сярэдні сын Ходаса Сашка (артыст Міхаіл Какшэнаў) — ні гарадскі, ні вясковы. Даўно падаўся на Далёкі Усход, на Курыльскія астравы, але там не прыжыўся. Хто ведае, што пацягнула яго ў далёкі краі? Але як бы там ні было, асабістае жыццё ў Сашкі не складалася. Нарэшце надаручыла яму вандраваць па беламу свету, пацягнула ў родную вёску, дзе некалі ў яго было каханне, і ён вяртаецца ў бацькоўскі дом.

Калі і надалей следаваць схеме прытчы, то малодшы сын Хвядоса Васька «зусім быў дурны». Ходзіць па вёсцы з гармонікам, а то ў буслінае гняздо забярэцца і адтуль пачне песні гарлавіць.

Над Васькам, хоць і робіць ён недарэчныя ўчынкі, немагчыма смяяцца, бо бачыш у ім добрую, шчырую чалавечую душу. Знешне задзірысты, грубаваты, ён на самай справе добры і высакародны.

Вялікае месца ў карціне займае тэма развітання жыхароў са сваімі Белымі Росамі. Справа ў тым, што да прыгараднай вёскі ўшчыльную наблізіўся горад. Падняліся карпусы шматпавярховых будынкаў новага мікрараёна. Дажываюць апошнія дні старыя абжытыя дамы з іх утульнымі верандамі і агародчыкамі, счарнелымі ад часу агароджамі, глыбокімі калодзежамі з крынічнай вадой. Хутка, вельмі хутка сюды прыйдуць бульдозеры і зломіць і хаты, і агароджы, каб узвесці новыя сучасныя дамы. Беларусаўцы па-рознаму адносяцца да будучых перамен: некаторыя з іх даўно ўжо працуюць у горадзе. І для іх змены пройдуць непрыкметна. Горш старым, для якіх будзе балюча расставіцца

з прывычнымі ладам жыцця, з аднавяскоўцамі.

У фільме «Белыя Росы» многа гумару, але ёсць і горьч — не будзе калодзежа з непаўторнай крынічнай вадой, аб глытку якой там, на далёкіх Курыльскіх астравах, так марыў Сашка, не будзе прывычнай каровы, адвечнай сялянскай карміцелькі, не будзе... Многага, вельмі многага не будзе. Дадучь сялянам добрыя кватэры з усімі выгодамі ў новых дамах. Але як пакінуць сваю хату, у якой нарадзіўся і вырас, выхаваў дзяцей, хату, да якой прырос душой?..

Аб лёсах і характарах людзей сучаснай беларускай вёскі, аб няпростых іх адносінах да новага расказваецца з цёплым гумарам. Лёгка і захапляюча развіваецца сюжэт фільма.

Выканаўцы ролей вясковых жыхароў вельмі трапіна падкрэсліваюць у характарах і паводзінах сваіх герояў рысы новага, сённяшняга, што ўжо стала звыклым, замацавалася ў новай вёсцы. Аднак любоўна паказваюць яны і старыя добрыя традыцыі ў побыце і звычаях сучасных

Яўген КРУПЕНЯ. **НА ЗДЫМКУ:** кадр з фільма «Белыя Росы».

Мікрараён Зялёны Луг-7 — адзін з самых маладых у беларускай сталіцы. Малады ён не толькі таму, што вырас у апошнія чатыры гады, але і адтаго, што сярэдні ўзрост яго жыхароў ледзь дасягнуў трыццаці. Вось і прыцягваюць іх свежае паветра, крутыя горкі, хуткая лыжня. Тым больш, што ўсё гэта — за сто метраў ад дома. Побач з жылымі будынкамі сасновы лес, а маляўнічыя схілы суседняга ўзгорка нібы задуманы для саннага і лыжнага спорту. Раздолле для аматараў падлёднага лову: у мікрараёне сваё вадасховішча.

Ну, а для тых, хто хоча заняцца фізкультурай, абсталяваны спартыўныя залы. Тут можна пагуляць у валејбол, баскетбол, пазмагацца за тэнісным сталом. Молодзі заўсёды прыемна правесці вечар ва ўтульным кафэ. І яно таксама побач. У «Лазурным» пад мяккія гукі скрыпкі і акардэона можна пагутарыць з сябрамі, адзначыць святочную дату.

Разнастайныя формы адпачынку жыхароў мікрараёна Зялёны Луг-7. Самыя юныя аб'яднаны ў спартыўныя секцыі і гурткі. Каля шасцісот дзяцей сталі актыўнымі ўдзельнікамі мастацкай самадзейнасці: чытаюць вершы, спяваюць у хоры, танцуюць у ансамблі.

НА ЗДЫМКАХ: вечарам у кафэ «Лазурнае»; кіраўнік танцавальнага калектыву Таццяна АМОСАВА з юнымі ўдзельнікамі мастацкай самадзейнасці; заняткі секцыі настольнага тэніса ў спартыўнай зале.

Фота У. ВІКТАРАВА.

СТАЛА ДОБРАЙ ТРАДЫЦЫЯЙ

З кожным годам у сучаснай беларускай вёсцы на змену старым прыходзіць усё больш новых традыцый, рытуалаў, абрадаў. Яны ўбіраюць у сябе усё лепшае і прагрэсіўнае з народных звычаяў і ўсё цікавае і значнае, што кожны дзень нараджае савецкая рэчаіснасць.

У Мастоўскім раёне Беларусі сапраўдным святам становіцца дзень бацькоўскай радасці — урачыстая рэгістрацыя нованароджаных.

З'явіўся на свет чалавек... Яшчэ невядома, кім ён будзе: вучоным, пэтам, камандзірам касмічнага карабля, хлебарабам. Але кім бы ён ні стаў — гэта новы грамадзянін Краіны Саветаў, і з першых жа дзён яго жыцця Радзіма бярэ на сябе аб ім клопат.

Нараджэнне дзіцяці — радасная падзея не толькі для сям'і, але і для ўсяго грамадства. З роду ў род, з пакалення ў пакаленне шліфаваўся і адпрацоўваўся прыгожы бытавы абрад, звязаны са з'яўленнем чалавека. У новым абрадавым афармленні адбываецца гэтае свята ў Курыловіцкім сельскім Савеце.

...Калгасная машына даставіла членаў сямей, дзе ёсць нованароджаных, у мясцовы сельскі Дом культуры. Будынак святочна ўпрыгожаны. Тут сабраліся таварышы па рабоце, сябры, сваякі. Прыехалі жыхары суседніх вёсак, каб пазнаёміцца з новым абрадам і правесці яго потым у сябе.

Напярэдадні на ўсіх вуліцах Курыловіч з'явіліся прыгожыя аб'явы. Былі падрыхтаваны запрашалыя білеты для ўдзельнікаў свята. І васьм'я і глядзельная зала перапоўнены. Кветкі і музыка ствараюць урачыстую атмасферу. Бацькоў сустракаюць народныя дэпутаты, старшыня сельсавета, сакратар, старшыня жаночага савета, прадстаўнікі навакольных калгасаў.

На сцэне вялікае пано, на якім мастак паказваў маладую маці, дзіця, галубоў. Напісана прывітанне: «Дарагія таты і мамы! Віншваем з сямейным святам — днём бацькоўскай радасці!»

Маладыя бацькі з нованароджанымі на руках разам з нарачынымі бацькамі падымаюцца на сцэну. У гонар новых грамадзян выконваецца Гімн Савецкага Саюза.

Увага да маленькіх Таццяна, Дзімаў, Мішаў не надуманая і не выпадковая. У Савецкім Саюзе клопат аб дзецях узвядзены ў ранг дзяржаўнай палітыкі.

— Яны нараджаюцца ў цудоўны час, — лічыць старшыня жаночага савета Л. Скабейка. — Цяпер толькі ад нас залежыць, каб раслі нашы нашчадкі працавітымі і добрымі, каб жылі з адкрытым сэрцам і чыстым сумленнем. Уручаючы татам і мамам памятныя канверты з віншавальнымі тэкстамі і «пісьмом у будучыню», мы нібы перадаём эстафету ў наступнае стагоддзе.

Не модай, а добрай традыцыяй становіцца ў вёсках раёна новая форма рэгістрацыі дзяцей.

М. СІКЕВІЧ.

Гумар

Кампанія аб'явіла конкурс на лепшую прапанову па эканоміі. Пераможцу належала прэмія 25 фунтаў. Перамог шатландзец, які прапанаваў скараціць прэмію да 10 фунтаў.

Пасля чаровага цыркавога нумара, у час якога дрэсіроўшчык бярэ ў зубы кавалак цукру, а лед адкусвае кавалачак, вядучы праграму аб'яўляе:

— Дзесяць тысяч франкаў таму, хто адважыцца паўтарыць гэты трук.

Раздаецца голас з верхняга яруса:

— Я гатова гэта зрабіць. Цырк заціх. Хуткай паходкай на манеж спускаецца маладая жанчына, падыходзіць да клеткі і гаворыць:

— Толькі спачатку забярыце з клеткі льва.

— Тата, дзе ты нарадзіўся?
— У Стакгольме.
— А ты, мама?
— У Гэтэборгу.

— А я дзе нарадзіўся?
— У Лулеа.

— Як жа добра, што нам пашчасціла ўсім сустрэцца!

Забінтаваны ад галавы да ног вадзіцель, які трапіў у бальніцу пасля аварыі, пытаецца ва ўрача:

— Скажыце мне ўсю праўду, доктар, якой бы ні была яна горкай. Мая машына моцна пацярпела?

ВЫПІСВАЙЦЕ «Голас Радзімы»

Паважаныя чытачы!
Ці паклапаціліся вы пра тое, каб і ў наступным, 1985 годзе ў ваш дом кожны тыдзень прыходзілі весткі з роднай Беларусі?

Газета «Голас Радзімы» знаёміць чытачоў з эканамічным, грамадска-палітычным і культурным жыццём рэспублікі, расказвае пра важнейшыя падзеі ў Савецкай краіне, па просьбе землякоў публікуе матэрыялы пра сённяшні дзень іх родных гарадоў і вёсак.

Нагадваем адрасы фірм і арганізацый, праз якія вы можаце аформіць падпіску на газету «Голас Радзімы».

АУСТРАЛІЯ

NEB Library and Sub. Service 64-68 Shepherd St. Marrickville 2204 NSW

Victor Kamkin Bookstore, INC 12224 Parklawn Drive Rockville, Maryland 20852

АРГЕНТЫНА

Szmid Sergio Directorio 486 1822 Valentin Alsina Buenos Aires

ФРГ

W. E. Saarbach GmbH Ausland-Zeitungshandel 5 Köln 1 Follerstrabe 2— Postfach 10 16 10

БЕЛЬГІЯ

Association Belgique — U.R.S.S. 21, rue du Meridien 1030 Bruxelles

Kubon und Sagner P. O. Box 34 01 08 D-8000 München 34

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ

Central Books Ltd., 14 The Leathermarket, London SE1 3ER, England

ФІНЛЯНДЫЯ

Akateeminen kirjakauppa Oy Subscription Department Postilokero 128 00101 Helsinki 10

ІТАЛІЯ

Libreria Italia — U.R.S.S. Piazza della Repubblica, 47 00 185 Roma

Tidningsbokhandeln Tavastgatan 26 B Box 79 Turku

КАНАДА

Progress Books 71 Bathurst Street 3rd Floor Toronto, Ont., M5V 2P6

ФРАНЦЫЯ

Librairie du Globe 2, Rue de Buci 75006 — Paris, 6-e

ЛІБРАІРІЯ НОВЕЛЛ

Frontieres Inc. 185 rue Ontario est Montreal, P. Q. H2X 1H5

Les Livres Etrangers, S. A. 10, Rue Jean de Beauvais 75005 — Paris, 5-e

ГАЛАНДЫЯ

Pegasus Boekhandel Leidsestraat 25 Amsterdam

ШВЕЙЦАРЫЯ

Librairie Rousseau 36, rue J.-J. Rousseau 1201 Geneve

ЗША

Znanie Book Store 5237 Geary Boulevard San Francisco, 94118, CA

ШВЕЦЫЯ

Förbundet Sverige — Sovjetunionen Katarinavägen 20, 1 tr S-116 45 Stockholm

Суайчыннікі, што жывуць у іншых краінах, могуць аформіць падпіску на «Голас Радзімы» праз магазіны, якія супрацоўнічаюць з «Міжнароднай кнігай».

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1852